

**Veterinární a farmaceutická univerzita Brno
Fakulta veterinární hygieny a ekologie**

Úroveň ochrany drůbeže v ČR

Bakalářská práce

**Autor práce:
Petra Hájková**

**Vedoucí práce:
Doc. Ing. Eva Voslášková, Ph.D.**

Brno, 2012

PROHLÁŠENÍ AUTORA

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci vypracovala zcela samostatně pod vedením vedoucí bakalářské práce a veškeré podkladové materiály, z nichž jsem vycházela, uvádím v Seznamu literatury.

Jsem si vědoma, že

- odevzdáním závěrečné práce souhlasím s jejím zveřejněním dle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby
- moje závěrečná práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitní databázi a bude veřejně přístupná k nahlédnutí
- na moji závěrečnou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jméno a příjmení autora: **Petra Hájková**

Název práce: **Úroveň ochrany drůbeže v ČR**

V Brně dne 23.3.2012

.....

podpis autora

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala své vedoucí bakalářské práce Doc. Ing. Evě Voslářové, Ph.D. za odborné vedení, její ochotu a cenné připomínky během vypracování bakalářské práce.

OBSAH

1. Úvod.....	5
2. Literární přehled	6
2.1. Chov drůbeže.....	6
2.1.1. Chov drůbeže na hluboké podestýlce	7
2.1.2. Chov drůbeže v klecích.....	8
2.1.3. Vyskladňování a přeprava drůbeže	10
2.1.4. Porážení drůbeže	12
2. 3. Právní předpisy upravující ochranu drůbeže	15
2. 2. Dozor nad ochranou drůbeže	19
3. Materiál a metodika.....	20
4. Výsledky a diskuze.....	21
4.1. Výsledky kontrol podle druhu činnosti se zvířaty	21
4.2. Výsledky kontrol drůbeže podle Směrnice 98/58/ES.....	30
4.3 Trend vývoje úrovně ochrany hrabavé drůbeže v období let 2007 – 2010	36
4.4 Trend vývoje úrovně ochrany vodní drůbeže v období 2007 – 2010	37
5. Závěr.....	39
6. Literatura	41
7. Abstrakt.....	43
8. Abstract	44

1. Úvod

V současné době se klade stále větší důraz na ochranu zvířat a welfare. Drůbežářský průmysl je perspektivní odvětví vzhledem k efektivnímu zhodnocení zemědělských surovin a k zdravotním aspektům konečných produktů. Drůbeží maso je žádoucí a vhodnou potravinou při uplatňování zásad racionální výživy. Výroba drůbežího masa se v posledních letech postupně zvyšuje, a to jak v České republice, tak i v Evropě. K jeho rostoucí spotřebě přispívá i celosvětová kampaň za zlepšení návyků v oblasti stravování a boje proti obezitě.

Systémy ustájení drůbeže prošly v posledním století velkými změnami. Na počátku minulého století byla drůbež chována v malých hejnech ve výbězích, obvykle s jinými druhy hospodářských zvířat. Se začátkem specializace chovů se zvýšila průměrná velikost hejna a především slepice byly chovány na podestýlce s přístupem do výběhu. V důsledku větší koncentrace zvířat se také objevila parazitární onemocnění, která zhoršovala zdravotní stav zvířat, proto byly následně vytvářeny roštové podlahy, které měly oddělit slepice od trusu a tím minimalizovat přenos parazitárních nemocí. Nevýhodou těchto systémů byl výskyt ozobávání a kanibalismu, popřípadě hysterie.

Proto byly ověřovány jiné možnosti ustájení, zejména systém obohacených klecí. Vývoj různých systémů ustájení je spojen především s nutností zvyšování užitkovosti a welfare slepic. Problémem zůstávají vyšší náklady na produkci především při použití alternativních systémů.

Proces odchytu a vyskladnění drůbeže je velmi podstatný pro řadu jakostních znaků a je proto nutné jej provádět vysoce odborně. Odchyt se musí provést tak, aby nebyl vyvolán stres a nedocházelo k poranění a znehodnocení jakýchkoliv partií těla drůbeže nebo dokonce k úhynům. Pro přepravu živé drůbeže jsou dány zásady, které je nutno dodržovat.

Porážení je finálním technologickým procesem produkce masa, poté navazuje proces zpracování masa. Přímo na jatkách rozhodne veterinární lékař, bude-li maso určeno ke konzumaci a určí způsob jeho dalšího zpracování.

Cílem práce bylo zhodnotit úroveň ochrany drůbeže a to na základě porovnávání výsledků kontrol ochrany drůbeže podle druhu činnosti jako jsou chovy, přeprava, porážky a způsoby ustájení v jednotlivých letech v období let 2004 – 2010 a dále posoudit vývoj ochrany drůbeže ve sledovaném období.

2. Literární přehled

2.1. Chov drůbeže

Pod slovem „drůbež“ označujeme domestikované ptáky, kteří jsou chováni pro poskytování masa, vajec a peří. Drůbež dělíme na 3 kategorie, a to hrabavá drůbež, vodní drůbež a ostatní. Mezi hrabavou drůbež zahrnujeme kura domácího, krůty, perličky, křepelky a pávy. Do vodní drůbeže patří kachny a husy a mezi ostatní drůbež řadíme pštrosi z faremních chovů, holuby, bažanty a koroptve z umělého odchovu. Kur domácí je orientován na nosný užitkový typ a na masný užitkový typ (Steinhauser, 2000).

K nejchovanějším druhům patří slepice, brojlerová kuřata, kachny a husy. V roce 2008 bylo na farmách v ČR chováno 16 183 000 kusů kuřat k výkrmu, 6 309 000 slepic, 496 000 kusů kachen, 19 000 hus a 697 000 kusů krůt. V domácích chovech je v současné době chováno mezi 4,9 - 5 mil. ks slepic. Spotřeba drůbežího masa v ČR na osobu se pohybuje mezi 24,5 - 25,0 kg za rok. Největšími světovými producenty drůbežího masa jsou USA, Čína, Brazílie, EU. Průměrná spotřeba vajec v ČR na obyvatele byla v roce 2007 - 252 ks (Mze, 2006).

Drůbež se ve světě chová intenzívními způsoby (nosnice v klecích, jatečná drůbež na podestýlce), avšak v současnosti se respektují zásady welfare (pohoda zvířat) (Leccos, 2006).

Drůbeží maso patří mezi silně rizikové skupiny z hlediska pravděpodobnosti výskytu a rozvoje mikrobiálních patogenů (např. salmonela, kampylobakter, listerie), s nímž souvisejí onemocnění z potravin. Proto při zacházení s touto potravinou je obzvlášť nutné dodržovat přísné hygienické zásady. Pravidla pro porážení a zpracování, skladování, přepravu a prodej drůbežího masa jsou stanovena především v nařízení 853/2004/ES o hygieně živočišných výrobků a vyhlášce 326/2001 pro maso, masné výrobky, ryby a vejce (Anonym, 2003).

2.1.1. Chov drůbeže na hluboké podestýlce

Pro chov, odchov a výkrm drůbeže na hluboké podestýlce lze využít všech staveb, které je možné podle jejich velikosti vybavit ručním nebo automatickým krmením, napájením a vhodným ventilačním, případně topným zařízením (Košař aj., 1996).

V systémech založených na hluboké podestýlce kálí drůbež na podestýlku, což může mít negativní důsledky. Vliv závisí do značné míry na způsobu chování drůbeže, které je nedílným rysem funkčnosti tohoto systému. Obvyklé reakce na podestýlku jsou klovení a hrabání. A tak následkem toho nejsou exkrementy hromaděny, ale rozptýleny. Za nevhodných podmínek se vyvíjí čpavek, vznikají poškození nohou a jiné nemoci. Z tohoto důvodu je důležité správné ošetření podestýlky (Pattison aj., 1993).

U komerčních hejn je běžná hustota obsazení 7-10 ks na m². Podestýlka se nastýlá do hal, které jsou vybaveny hnízdy, hřady, krmítky, napáječkami a často i roštovými plošinami, nebo plošinami z drátěného pletiva umístěnými nad trusnou jámou nebo systémem na odstraňování trusu (pás, shrnovací lopata) (Lazar, 1990).

Jako podestýlka se nejlépe hodí stelivová sláma, dřevěné hobliny nebo drcené kukuřičné oklasky. Seno je méně vhodné, neboť se drůbeži lehce zamotává kolem běháků a ve spojení s trusem vytváří koláčovité slepence (Verhoef - Verhallen, 2001).

Autoři došli k závěru, že osazení plochy haly 10-20 jednodenními kuřaty/m² nijak neomezuje pohybovou aktivitu brojlerů. Pokusy se zatížením plochy výkrmové haly 20, 25, 30 jednodenními kuřaty na m² (což odpovídá konečné výkrmové hmotnosti 30, 37,5 a 45 kg.m⁻²) neprokázaly žádné rozdíly v pohybové aktivitě. V následujícím období, při zvětšující se hmotnosti kuřat, byl jejich pohyb výrazně omezen. Tendence k aktivitě hrabání a popelení v podestýlce byla ve stáří do 14 dnů při vysoké zátěži plochy haly jen ojedinělá a od 5 týdnů dále silně poklesla. Je proto zřejmé, že vysoké hustoty osazení částečně omezují některé přirozené aktivity charakteristické pro welfare (hrabání, popelení) a nejsou proto etologicky žádoucí (Scherer aj., 1989).

Přestože se chov drůbeže na podestýlce jeví při srovnání s ostatními alternativními systémy chovu jako nejjednodušší, různá řešení odklizu trusu může při jeho použití způsobovat větší či menší problémy (Košař aj., 2004)

Chov drůbeže na hluboké podestýlce je investičně poměrně nenáročný, provozně se však prodražuje v důsledku nižší hustoty osazení sníženou produktivitou práce, zvýšenou

spotřebu krmiva a zvýšenými nároky na větrání, popř. na vytápění v důsledku snadného vlhnutí podestýlky i (Košář aj., 1996).

Při kombinaci roštů s hlubokou podestýlkou se část trusu a rozstříkaná voda z napáječek shromažďuje v podroštovém prostoru. Možnost zvýšené hustoty osazení o cca 30-50 % a snížení odparu vody z trusových kanálů zlepšuje tepelnou bilanci haly (Košář aj., 1996).

2.1.2. Chov drůbeže v klecích

Používání různých typů jednopodlažních až šestipodlažních klecí je nejvíce rozšířeno při odchovu kuřat a slepic určených na výrobu konzumních vajec. V podstatně menším měřítku se klece používají u rozmnožovacích chovech slepic masného typu a lehkých typů krůt. Při těchto chovech se používá umělé inseminace (Matoušek aj., 1996).

Ustájení slepic v klecích je v současné době nejekonomičtější způsob výroby vajec. Předností je vysoká produktivita práce, lepší zdravotní stav slepic, nižší spotřeba krmiva a slepice chované v klecích snášejí vejce s větší hmotností než slepice chované na podestýlce. Určitým nedostatkem je vyšší výskyt vajec s porušenou skořápkou. Uspořádání klecí může být bateriové, polokaskádové či kaskádové (Tůmová, 2000).

Neobohacené klece jsou uspořádány do dvou až osmi podlažních klecových baterií. Klecové baterie jsou vybaveny žlábkovými krmítky, která jsou plněna řetězovými dopravníky nebo portálovým vozíkem. Na 1 nosnici připadá 8-10 cm krmného prostoru. Napájení je v nich řešeno kapátkovými napáječkami, přičemž má nosnice přístup ke dvěma napáječkám. Vejce jsou z klecí transportována pásovým dopravníkem na sběrací stůl, na kterém jsou ručně vkládána do proložek nebo na patřičný prutový dopravník, který může procházet i několika halami až ke třídícíce a baličce vajec (Návarová aj., 2004).

Trus je z klecových baterií odstraňován různými typy mechanických shrnovačů a příčných dopravníků do trusných jímek nebo na přistavený dopravní prostředek. Novější typy baterií klecí jsou vybaveny pásovými dopravníky, případně i rozvody, které přivádějí vzduch k nosnicím a předsouší trus, který může zůstat na pásu i několik dní. Předsoušení trusu výrazně snižuje emise amoniaku a usnadňuje jeho agrotechnické využití. Klece jsou podle velikostí osazovány třemi až deseti nosnicemi s podlahovou plochou 400-500 cm² na nosnici (Košář aj., 2004).

Vzhledem k tomu, že nosnice nepřichází do styku s trusem, mají přístup jen ke dvěma napáječkám a jsou chovány v malých skupinách, snižuje se výrazně riziko přenosu infekčních onemocnění (včetně salmonel) a střevních i zevních cizopasníků. Velmi dobré hygienické podmínky snižují úhyn a spotřebu léčiv. Stabilní sociální pořádek při nízkém počtu slepic v kleci minimalizuje úhyn nosnic v důsledku kanibalismu a nevyžaduje krácení zobáků (Košar aj., 2004).

Mezi nedostatky tohoto chovu patří snížená pevnost kostí, která způsobuje zvýšení jejich lomivosti při vyjímání z klecí po ukončení snášky v hale i na porážce. Zhoršuje se i kvalita opeření v důsledku otírání peří o dráty klecí. Nemožnost hrabání má za následek přerůstání drápů na běhácích. Nosnice mají omezenou možnost pohybu, nemohou mávat křídly, hřadovat a snášet v hnízdech, hrabat, klovat, popelit se a nemají možnost úniku v případě výskytu kanibalismu. Nemají ani přímý kontakt s vnějším prostředím. Při vysokých koncentracích nosnic v hale dochází v jejich blízkosti k vyšší prašnosti a emisím amoniaku (Procházka aj., 2004).

U obohacených klecí se jedná zpravidla o tři až osmipodlažní klecové baterie, které musí splňovat určité požadavky. Nosnice musí mít alespoň 750 cm² prostoru v kleci na nosnici, hnízdo, stelivo, které umožňuje klovaní a hrabání, vhodné hřady s prostorem alespoň 15 cm na nosnici. Je třeba zajistit krmné korýtko, které je možno používat bez omezení. Každá klec musí mít napájecí systém přiměřený velikosti skupiny. Pro usnadnění kontroly, instalace a snížení počtu nosnic musí být mezi řadami klecí ulička o minimální šířce 90 cm a mezi podlahou budovy a spodní řadou klecí ponechána mezera alespoň 35 cm. Klece musí být vybaveny vhodnými prostředky pro zkracování drápů. Řešení krmení, napájení, sběru vajec i odklizu trusu včetně jeho provzdušňování je prakticky stejné jako u neobohacených klecí (Procházka aj., 2004).

Autoři sledovali možné anomálie vzhledu kuřat v klecích, do kterých zařadili oslabení a deformace kostí, onemocnění běháků, deformace prsní kosti a otlaky. Bylo zjištěno, že výskyt malých prsních otlaků, tj. otlaků 1. stupně byl zaznamenán v podílu 10 až 15 % u kohoutků i slepiček při poskytnutí nižší plochy jako 0,054 m² na 1 kuře. Naopak podíl výraznějších prsních otlaků v rozmezí od 3 do 4 % zjistili přibližně stejný bez ohledu na použitou plochu klece. Při dlouho trvajících výkrmech kolem 35 dní však vzniká riziko postupné změny otlaků 1. stupně na otlaky 2. stupně (Chmelničná aj., 2008).

V souvislosti se zvyšujícím se povědomím, že slepice v běžných klecových systémech jsou omezovány v přirozených projevech chování, se v některých oblastech zvýšil zájem laické veřejnosti o podmínky chovu slepic v klecích a další pokračování chovu v těchto

systémech. Požadavky veřejnosti na změnu chovu slepic v běžných klecích se v Evropské unii promítly do směrnice EK 74/1999, která byla zařazena i do předpisů pro chov slepic jednotlivých členských zemí. Dle této směrnice bude od 1. 1. 2012 zakázán chov slepic v konvenčních klecích. Pokud budou slepice chovány v klecích, tak v klecích obohacených o snášková hnízda, hřady, popeliště a zařízení na obrušování drápů (Tůmová, 2007).

2.1.3. Vyskladňování a přeprava drůbeže

Vyskladňování drůbeže je proces, při kterém je drůbež naložena na vůz a po transportu vyložena. Postup zahrnuje sběr (odchyt), dopravu k vozu, uložení do beden či kontejnerů a naložení na vůz. Obvykle největší z těchto procesů je nošení ven ručně. Vyskladňování drůbeže je významnou příčinou poškození drůbeže a navíc se drůbež brání styku s člověkem. Jestliže by se podařilo zkonstruovat stroj na vyskladňování, který by zacházel s drůbeží jemně a tím by se omezil těsný kontakt s člověkem, zlepšilo by se tak welfare drůbeže (Scott, 1993).

Ve světovém drůbežnictví je k dispozici celá řada systémů jak k usnadnění odchytu, tak k vlastní přepravě včetně přepravních obalů. Základním přepravním obalem zůstávají přepravky z plastických hmot, které mohou být individuální a sestavené do palet nebo kontejnerů, případně se využívá kovových kontejnerů (Steinhauser aj., 2000).

Při přepravě živé drůbeže je nutné, aby přeprava byla časově co nejkratší, přizpůsobena typu vozidla, povětrnostním podmínkám a typu přepravních obalů. Čím jsou tato zařízení méně specializovaná, tím kratší musí být transport živé drůbeže. Musí být zabezpečena ochrana před nepříznivými vlivy, přeprava má být plynulá, bez zbytečných nárazů i bez zastávek na přímém slunci. Po celou dobu přepravy má drůbež i při ohleduplné jízdě značné problémy s udržováním rovnováhy, což má stresující účinek. Při delším trvání přepravy může dojít i ke ztrátám na hmotnosti, protože drůbež byla před nakládkou vyláčněna. Při nedodržení alespoň základních vhodných podmínek může dojít až k tzv. přepravní nemoci, tím se v přepravkách nachází neúměrné množství uhynulých kusů. Při manipulaci s přepravkami se musí proto stále dbát na stav transportované drůbeže, nesmí se zejména prudce ukládat do jednotlivých vrstev nebo z vozidla shazovat (Steinhauser aj., 2000).

Při transportu drůbeže v přepravních kontejnerech je drůbež vystavena působením mnoha různých faktorů stresovému zatížení. Stresové zatížení související s přepravou drůbeže, především v důsledku redukce prostoru při umístění drůbeže do přepravních

kontejnerů, vyvolává stresovou odpověď, která se projeví změnami v červené i bílé složce krevního obrazu drůbeže, především v množství leukocytů. Požadavky na minimální plochu při transportu drůbeže jsou rozděleny do kategorií podle tělesné hmotnosti přepravovaných zvířat. U drůbeže s hmotností nižší než 1,6 kg musí být zajištěna plocha 180-200 cm² na 1 kg tělesné hmotnosti, u drůbeže s hmotností 1,6-3 kg je to plocha 160 cm²/kg, u drůbeže s hmotností 3-5 kg plocha 115 cm²/kg a u drůbeže těžší než 5 kg je minimální plocha 105 cm² na kg živé hmotnosti zvířat. Závěrem autorů je, že pro určení hladiny transportního stresu u drůbeže je důležitý význam analýzy diferenciálního počtu leukocytů. Po 20 hodinách stresového zatížení drůbeže během transportu vrcholí změny, zejména v počtu leukocytů a to především zvýšením počtu heterofilů, snížením počtu lymfocytů a následně i zvýšením poměru heterofilů a lymfocytů. Tyto změny jsou specifické podle hustoty osazení kontejnerů. Ta se vyjadřuje poměrem velikostí plochy v cm² na 1 kg živé hmotnosti drůbeže (Bedáňová aj., 2008).

Vliv přepravy (chytání, bednění, nakládání, vlastní přeprava) při různých teplotách prostředí (-5 až + 5 °C, 10 až 20 °C, 25 až 35 °C) na vybrané biochemické ukazatele byl sledován na skupině brojlerových kuřat starých 42 dnů bez rozlišení pohlaví. Dlouho trvající stres, kterému jsou brojleři vystaveni během přepravy, negativně působí na jejich welfare. Výsledek porovnání potvrdili, že stresové vlivy, kterým jsou brojleři vystaveni, vyvolávají výrazné změny ve vybraných biochemických ukazatelích a že teplota při vyskladňování hraje důležitou roli. K největším změnám biochemických ukazatelích došlo při nejnižších teplotách (Vošmerová aj., 2009).

Dopravní stres u drůbeže má velmi vážné následky. Dochází ke změnám chování, změnám ve fyziologických parametrech, k hematologickým, enzymatickým a hormonálním změnám, dále jsou to patologické změny nadledvin, kostí a svalů (Gyimothy, 2004).

Sledování úhynů brojlerových kuřat a nosnic při přepravě na jatka ukázala závislost úhynu na průměrné denní teplotě a přepravní vzdálenosti. Zaznamenáno bylo, že nejvíce úhynů bylo v zimních měsících (listopad, prosinec, leden), a nejméně úhynů v jarních a letních měsících (Nagyová aj., 2009).

2.1.4. Porážení drůbeže

Proces zpracování drůbeže je složitý soubor operací, skládající se z jednotlivých kroků, které se nejen vzájemně doplňují, ale rovněž podmiňují úspěch všech dalších operací i celkový výsledný efekt. Existuje celá řada typů porážek drůbeže a technologických systémů. I dnes jsou ještě v provozu i relativně velké porážky s vysokým podílem ručních operací, řada provozů pracuje s poloautomatickým systémem, ale velmi rychle roste podíl vysoce výkonných plně automatizovaných porážecích linek (Steinhauser, 2000).

Každá porážka je vybavena několika linkami, samostatnými okruhy, speciálně upravenými pro požadované technologické kroky opracování. Základní zpracovatelské etapy jsou odchyt živé drůbeže a jejich přeprava do místa zpracování, veterinární kontrola přijaté drůbeže, manipulace s přisunutou drůbeží v přepravních obalech, navěšování, omračování a vykrvování, šhubání, kuchání, individuální veterinární kontrola jatečných těl a orgánů, chlazení těl a drobů, hmotnostní a jakostní třídění, porcování a úpravy, balení, značení, skladování a expedice (Steinhauser, 2000).

Provoz porážky bývá vždy rozdělen na několik samostatných úseků, okruhů, představovaných kontinuálními linkami a soustavou individuálních strojních zařízení. Jedná se většinou o pověštné linky (dopravníky), uzpůsobené úkonům, které na nich probíhají, včetně tvaru a funkcí závěsů, tzv. háků, na kterých se drůbež v jednotlivých stádiích opracování posunuje k dalším úsekům. Na většině porážek bývá okruh porážecí a šhubací, okruh kuchací, chladičí, porcovací a balící (Steinhauser, 2000).

Proces porážky téměř všech kuřat a většiny krůt spočívá v zavěšování ptáků za nohy hlavou dolů na linku, která je unáší k zařízení, jež je má elektricky omráčit a pak vykrvit (Webster, 1994).

Autoři zjistili, že stresová zátěž související s předporážkovými procesy, především v důsledku zavěšování drůbeže, vyvolává stresovou odpověď, která se projeví především změnami v bílé složce krevního obrazu drůbeže, zejména v diferenciálním počtu leukocytů a to zvýšením počtu heterofilů, snížením počtu lymfocytů a následně i zvýšením poměru heterofilů a lymfocytů. Může dojít i ke změnám v diferenciálních počtech ostatních druhů leukocytů, především ke zvýšení počtu basofilních granulocytů. Leukocytární odpověď vrcholí obvykle po 20 hodinách po zavěšení drůbeže a vykazuje zvyšující se trend s prodlužující se délkou doby zavěšení. Lze tedy doporučit, aby doba mezi zavěšením drůbeže na porážkovou linku před omráčením a poražením byla pokud možno co nejkratší, nejlépe kratší než 2 minuty, jak je některými autory uváděno (Bedáňová aj., 2009).

Omračování drůbeže je povinné dle zákona na ochranu zvířat proti týrání (není povinné u domácích porážek). Nedostatečné a neodborně provedené omračení má negativní vliv na průběh a úplnost vykrvování a je příčinou znečišťování napařovacích van krví. Úroveň omračení má velký vliv na konečnou kvalitu produktů. Drůbež se nesmí v žádném případě při omračování usmrtit, tyto kusy se posuzují jako uhynulé. Omračování drůbeže se provádí elektrickým proudem nebo pomocí plynů (Steinhauser, 2000).

Vykrvení představuje vlastní krok usmrcení drůbeže a jeho řádné provedení je nejen podmínkou pro úspěšné dokončení celého zpracovatelského procesu, ale především pro výslednou jakost produktů. Nedokonale vykrvené kusy jsou nepoživatelné. Vlastní vykrvení se provádí přetnutím krční tepny a krční žíly tzv. vnějším řezem. (Steinhauser, 2000).

Protože drůbež je vykrvována při jejím zavěšení na pohybujícím se dopravníku, sbírá se na většině drůbežích jatek krev z tunelu nebo z obezděné plochy. Nejlevnějším způsobem likvidace krve je oddělený sběr. Proto je nezbytně nutný efektivní proces vykrvení a maximální sběr krve v usmrcovacím tunelu. Správně navržený krevní tunel je dostatečně dlouhý a má dostatečně vysoké stěny, aby se zachytila veškerá stříkající krev z čerstvě zabitých ptáků. Krevní žlab je běžně opatřen dvojítm odtokem. Jeden z odtoků je určen pro čerpání krve do cisterny pro její likvidaci a druhý je pro mycí vodu. Vyjímatelne zátky uzavírají ten odtok, který nemá být použit. (MZe, 2006)

Po omračení a vykrvení jsou ptáci ponořeni do pařící lázně kvůli uvolnění peří a usnadnění jeho škubání. Ptáci určené pro prodej ve zmrazeném stavu jsou obvykle vystavení „tvrdému paření“ při 56 – 58°C. Mrtvá těla, která mají být chlazená vzduchem a prodávána čerstvá, jsou nejčastěji vystavena pouze „měkkému“ paření při 50 – 52°C a to proto, aby se vyloučilo poškození kutikuly a následná změna barvy (MZe, 2006).

Po napaření je nutné ihned provést škubání, protože jinak se pérové pochvy stáhnou a nedosáhne se požadované úrovně škubání. Na běžných porážkových provozech tvoří škubací úsek soustava za sebou následujících strojů, které stírají napařením uvolněné peří tzv. pryžovými prsty. Do všech škubacích strojů se stále přivádí teplá voda, která odplavuje vyškubané peří, kusy částečně čistí a udržuje potřebnou teplotu pokožky během škubání. Porážecí a škubací okruh musí vždy končit výkonným sprchovacím zařízením, které očistí všechny opracovávané kusy před převěšením na další okruh (Steinhauser, 2000).

Peří pak může být odesláno do kafilérie, ke kompostování, společnému spalení se stelivem po kuřatech ve velkých spalovnách, nebo k uložení na skládku, ačkoliv tato poslední varianta je stále méně dostupná. Někdy se používá systém suchého sběru peří, který využívá

dopravníkový pás ve spojení s vakuem nebo systémem stlačeného vzduchu. Tento postup se používá především tehdy, má-li být peří použito v průmyslu peří (MZe, 2006).

Po oškubání a odstranění hlav a nohou jsou ptáci vykucháni, tj. jsou odstraněny jejich vnitřní orgány. Na automatických linkách se provádí řez kolem řitní části, vloží se do něj nástroj tvarovaný jako lžička a vnitřnosti se vytáhnou ven. Je běžnou praxí, že se vnitřnosti neoddělují od těla, zůstávají s ním spojeny jejich přirozenými tkáněmi a zůstávají viset přes zadní část mrtvého těla, aby na nich bylo možno provést inspekční prohlídku post mortem. Některé moderní stroje přidržují ptáky při odstraňování vnitřností z tělní dutiny v horizontální poloze za hlavu a hlezna tak, že vnitřností jsou z tělních dutin vyjímány na stranu a jsou umístěny na misku vedle ptáka (MZe, 2006).

Hlavními produkty kuchacího procesu jsou opracované trupy drůbeže a požitelné droby – krk, svalnatý žaludek, játra a srdce. Ty musí být posouzeny orgány státního veterinárního dozoru, aby mohly být dále použity (Steinhauser, 2000).

Po vykuchání a prohlídce musí být čerstvé drůbeží maso okamžitě vyčištěno a co nejrychleji zchlazeno v souladu s hygienickými požadavky nejméně na 4°C. Existuje několik konstrukcí chladicích zařízení. Z nichž nejpoužívanější jsou systémy pro chlazení ponorem, chlazení postřikem vodou a chlazení vzduchem. Drůbeží maso, které má být chlazené ponorem, musí být okamžitě po vykuchání důkladně umyto postřikem jak zevně tak uvnitř a neodkladně ponořeno. Voda musí být pitná. Příslušné předpisy o ochraně zdraví a hygieně potravin stanoví minimální spotřebu vody na jednoho ptáka (MZe, 2006).

Chlazená neporcovaná drůbež se pak buď okamžitě transportuje do obchodní sítě jako žádané čerstvé zboží nebo přechází do další zpracovatelské fáze – porcování. Velmi důležité je ustanovení hygienických předpisů, které zakazuje, aby zboží, které bylo již jednou zmrazeno bylo znovu rozmrazeno a pak označováno a obchodně využíváno jako zboží chlazené (Steinhauser, 2000).

Okruh třídění, vážení a balení drůbeže může být organizován jako linkový proces. Pokud probíhá třídění na lince, bývá tento proces doplněn automatizovaným vyvěšováním jednotlivých tříd nebo skupin. Na moderních porážkách drůbeže bývají tyto procesy již zcela propojeny s počítačovou sítí a jsou organizovány podle celkové koncepce výroby a odbytu. Za standardní se považují 2 třídy drůbeže – A a B. Existují dva způsoby vážení, což je kalibrace a egalizace. Balení produktů může být ruční, poloautomatický nebo automatický. Obalovým materiálem jsou většinou sáčky nebo podložní misky doplněné překrývající fólií (Steinhauser, 2000).

2. 3. Právní předpisy upravující ochranu drůbeže

Ochrana zvířat včetně drůbeže je v současnosti více či méně podrobně zakotvena v řadě právních předpisů. Tento soubor právních předpisů je tak rozsáhlý, že je účelné jej členit na dvě oblasti. Je tedy možné, a v oblasti ochrany zvířat je všeobecně přijímáno, rozdělení na tzv. přímou a nepřímou ochranu zvířat proti týrání. Přímá ochrana zvířat proti týrání zahrnuje ochranu zvířat vymezenou právními předpisy, které vymezují, zakazují a postihují činnosti považované za týrání zvířat. Nepřímá ochrana zvířat proti týrání zahrnuje ochranu zvířat, kterou vymezují předpisy upravující zacházení se zvířaty a ochranu jejich pohody a zdraví. Jedná se o předpisy, jejichž hlavním cílem není ochrana zvířat proti týrání, ale které svým obsahem přesto k ochraně zvířat přispívají (Dousek aj., 2009).

V České republice upravují přímou ochranu zvířat pouze právní předpisy, které definují, zakazují a postihují vlastní týrání zvířat. Patří sem zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, který chrání před týráním, poškozováním zdraví a usmrcením bez důvodu obratlovce kromě člověka, nikoliv však plod nebo embryo. Zákon zakazuje týrání zvířat, včetně propagace týrání zvířat, vykonávání zásahů způsobujících bolest zvířatům (mimo uvedené výjimky), opuštění zvířete s úmyslem se ho zbavit nebo vyhnat a bezdůvodné usmrcování zvířat. Zákon definuje týrání zvířat a vymezuje zákroky nebo činnosti, na které se zákaz nevztahuje. Zákon dále upravuje podmínky ochrany zvířat při porážení a jiném usmrcování, ochrany zvířat při přepravě a při veřejných vystoupeních nebo svodech zvířat. Zákon také stanoví zvláštní podmínky pro ochranu hospodářských zvířat, zvířat v zájmových chovech, volně žijících zvířat a pokusných zvířat.

Orgány ochrany zvířat jsou Ministerstvo zemědělství, orgány veterinární správy, ústřední orgány státní správy a Akademie věd ČR, pokud do okruhu jejich působnosti spadá předmět činnosti právnických a fyzických osob, které provádějí pokusy na zvířatech, Ministerstvo vnitra a Ministerstvo obrany v rámci své působnosti, obecní úřady obcí s rozšířenou působností a ve vymezeném rozsahu také obce.

Zákon stanoví postihy za porušení povinností stanovených tímto zákonem a obecně závaznými právními předpisy vydanými na jeho základě, dále určuje zvláštní opatření na úseku ochrany zvířat.

Orgánům veterinární správy bylo uvedeným zákonem uloženo provádění dozoru nad dodržováním povinností vyplývajících ze zákona a předpisů s touto problematikou souvisejících. Na základě kontrolního zjištění ukládají nápravná opatření chovatelům a

ostatním fyzickým a právnickým osobám a podávají podněty obecním úřadům obcí s rozšířenou působností k projednávání přestupků a správních deliktů.

Vyhláška č. 207/2004 Sb., o ochraně, chovu a využití pokusných zvířat, ve znění vyhlášky č. 39/2009 Sb., provádí zákon na ochranu zvířat proti týrání. Vyhláška určuje bližší podmínky pro chovná, dodavatelská a uživatelská zařízení, podmínky využití pokusných zvířat, způsob označování zvířat, způsob vedení evidence uživatelským zařízením a kontrolu prováděnou posuzovateli. Vyhláška dále stanovuje rozsah a způsob zkoušek odborných znalostí nezbytných pro osvědčení odborné způsobilosti k práci se zvířaty.

Vyhláška č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat, ve znění vyhlášky č. 425/2005 Sb. a č. 464/2009 Sb., provádí zákon na ochranu zvířat proti týrání. Vyhláška rozvádí minimální standardy pro chov hospodářských zvířat s ohledem na druh a hmotnostní kategorii a další specifické požadavky na jejich ochranu a pohodu. Vyhláška vymezuje minimální standardy pro ochranu skotu, prasat, ovcí a koz, koní, drůbeže, běžců ve farmovém chovu, kožešinových zvířat ve farmovém chovu a jelenovitých ve farmovém chovu.

Vyhláška č. 382/2004 Sb., o ochraně hospodářských zvířat při porážení, utrácení nebo jiném usmrcování, ve znění vyhlášky č. 424/2005 Sb., provádí zákon na ochranu zvířat proti týrání. Vyhláška stanoví odbornou způsobilost osob, které provádějí na jatkách porážku jatečných zvířat, a dále upravuje vykládku, přehánění, ustájení včetně přechovávání ryb, fixaci, omračování, vykrvování, porážku, utrácení nebo jiné usmrcování hospodářských zvířat.

Vyhláška č. 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat, provádí zákon na ochranu zvířat proti týrání. Vyhláška stanoví podmínky pro zachování fyziologických funkcí, zajištění biologických potřeb a zabezpečení pohody drezírovaných zvířat (tj. volně žijících zvířat, která jsou vychovávána, cvičena a používána k drezúře) v místě zimoviště, při jejich přemísťování a přepravě a v místě, kde je prováděna jejich drezúra nebo kde jsou využívána pro veřejné vystoupení.

Vyhláška č. 411/2008 Sb., o stanovení druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči, provádí zákon na ochranu zvířat proti týrání. Tato vyhláška stanoví druhy zvířat vyžadující zvláštní péči, vybrané druhy zvířat vyžadující zvláštní péči, které musí být trvale nezaměnitelně označeny, včetně věku, do kdy musí být tato zvířata označena, a vzor žádosti o povolení chovu druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči.

Vyhláška č. 3/2009 Sb., o odborné způsobilosti k výkonu dozoru na úseku ochrany zvířat proti týrání, provádí zákon na ochranu zvířat proti týrání. Tato vyhláška upravuje obsah

a rozsah odborného kurzu pro získání odborné způsobilosti k výkonu dozoru na úseku ochrany zvířat proti týrání, požadavky na školicí pracoviště, složení zkušební komise, průběh zkoušky, podmínky a způsob vydávání osvědčení o odborné způsobilosti k výkonu dozoru na úseku ochrany zvířat proti týrání a vzor osvědčení o odborné způsobilosti k výkonu dozoru na úseku ochrany zvířat proti týrání.

Vyhláška č. 4/2009 Sb., o ochraně zvířat při přepravě, provádí zákon na ochranu zvířat proti týrání. Tato vyhláška v souladu s přímo použitelným předpisem Evropských společenství stanoví školení a způsob potvrzení o absolvování školení zaměstnanců dopravce nebo provozovatele sběrného nebo shromažďovacího střediska, obsah a rozsah odborného kurzu pro získání osvědčení o způsobilosti pro řidiče a průvodce silničních vozidel, a to jak pro obecný kurz vztahující se na přepravu všech druhů zvířat, tak pro specializovaný kurz vztahující se pouze na přepravu některých druhů zvířat, požadavky na vybavení školicího pracoviště, kvalifikaci lektorů, složení zkušební komise, průběh zkoušky, podmínky a způsob vydávání osvědčení, podmínky a způsob vydávání osvědčení ve formě průkazu a jeho vzor, a dále stanoví velikost prostor pro přepravu zvířat.

Vyhláška č. 5/2009 Sb., o ochraně zvířat při veřejném vystoupení a chovu, provádí zákon na ochranu zvířat proti týrání. Tato vyhláška stanoví vzor žádosti o schválení řádu ochrany zvířat při veřejném vystoupení a žádosti o schválení řádu ochrany zvířat při chovu, obsah poučení osob o ochraně zvířat při veřejném vystoupení, náležitosti řádu ochrany zvířat při veřejném vystoupení a řádu ochrany zvířat při chovu, a podmínky chovu psů a koček, pokud se jedná o chovná zvířata.

Vyhláška č. 114/2010 Sb., o ochraně handicapovaných zvířat při chovu, provádí zákon na ochranu zvířat proti týrání. Tato vyhláška upravuje podmínky pro chov handicapovaných zvířat, vybavení a minimální velikost prostor pro handicapovaná zvířata, rozsah odborných znalostí nezbytných pro získání osvědčení o odborné způsobilosti osoby odpovědné za péči o handicapovaná zvířata, obsah odborného kurzu pro získání této odborné způsobilosti, požadavky na školicí pracoviště, složení zkušební komise, průběh zkoušky, podmínky a způsob vydávání osvědčení a vzor osvědčení.

Vyhláška č. 128/2010 Sb., o způsobilosti k označování psů tetováním, provádí zákon na ochranu zvířat proti týrání. Tato vyhláška upravuje obsah, rozsah a organizaci školení se zaměřením na označování psů tetováním, způsob a organizaci ověřování získaných znalostí, vydávání osvědčení a vedení seznamu osob, které toto školení absolvovaly.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, nabyl účinnosti dne 1. ledna 2010. Zákon vymezuje trestný čin, obsahuje ustanovení o trestech a vymezuje

jednotlivé trestné činy. Nový trestní zákoník rozšiřuje definici trestného činu týrání zvířat, zavádí nový trestný čin zanedbání péče o zvíře z nedbalosti a zvyšuje trestní sazby trestu odnětí svobody za trestný čin týrání zvířat. V § 302 (Týrání zvířat) trestního zákoníku je uvedeno, že kdo týrá zvíře zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem, nebo surovým nebo trýznivým způsobem veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty. Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán, byl-li za uvedený čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, nebo způsobí-li týranému zvířeti takovým činem trvalé následky na zdraví nebo smrt. Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li uvedený čin na větším počtu zvířat. V § 303 trestního zákoníku je vymezen nový trestný čin Zanedbání péče o zvíře z nedbalosti tak, že kdo z hrubé nedbalosti zanedbá potřebnou péči o zvíře, které vlastní nebo o něž je povinen se z jiného důvodu starat, a způsobí mu tím trvalé následky na zdraví nebo smrt, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty. Odnětím svobody až na dvě léta bude pachatel potrestán, způsobí-li uvedeným činem smrt nebo trvalé následky na zdraví většímu počtu zvířat. O výši trestu rozhoduje soud.

Ochranu zvířat proti týrání při přepravě a souvisejících činnostech v souvislosti s hospodářskou činností dále upravuje ve všech členských státech Evropské unie Nařízení Rady (ES) č. 1/2005, o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činnostech a o změně směrnic 64/432/EHS a 93/119/ES a nařízení (ES) č. 1255/97. Toto nařízení se vztahuje na přepravu živých obratlovců prováděnou v rámci Společenství, včetně zvláštních kontrol, které provádějí úředníci u zásilek, které vstupují na celní území Společenství nebo je opouštějí. Účelem nařízení je zlepšit ochranu a životní podmínky zvířat, předcházet výskytu a šíření infekčních chorob zvířat a zavést přísnější požadavky, aby se předešlo bolesti a utrpení a zajistily dobré životní podmínky a zdraví zvířat během přepravy i po ní.

Na základě směrnice Rady č. 98/58/ES o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely, která byla vypracována na základě Evropské dohody o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely (dále jen „dohoda“), stanovilo Evropské společenství (ES) minimální normy pro ochranu zvířat chovaných nebo držených pro hospodářské účely. K tomu bylo proto nově v roce 2007 zpracována další konkrétní směrnice Rady č. 2007/43/ES o minimálních pravidlech pro ochranu kuřat chovaných na maso (dále jen „brojleři“).

2. 2. Dozor nad ochranou drůbeže

Státní veterinární správa České republiky, je orgánem státní správy v rezortu zemědělství, a jejím úkolem je ochrana spotřebitelů před možnými zdravotně závadnými produkty živočišného původu, sledování a udržování příznivé nálezové situace zvířat, veterinární ochrana státního území České republiky, ochrana pohody zvířat a ochrana před jejich týráním. Ochrana zvířat proti týrání je společenským i odborným tématem, které má své etické aspekty a speciální odbornou náplň. Aktuální informace navazují na soubor informačních bulletinů SVS ČR „PROGRAM OCHRANY ZVÍŘAT“. Každý kraj má svoji Krajskou veterinární správu. Krajská veterinární správa spolupracuje s Policií České republiky a dále i s organizacemi zabývajícími se ochranou zvířat, např. Nadace na ochranu zvířat, Společnost pro zvířata či Liga na ochranu zvířat (Duben, 2009).

SVS ČR vyhodnotila cílenou kontrolní akci „Drůbež 2009“, že drůbeží maso je zdravotně nezávadné. Kontrolní akce, která probíhala na celém území ČR, byla zaměřena na kontrolu obsahu vody v zmrazených a hluboce zmrazených kuřatech, na kontrolu absorpce vody během chlazení a na kontrolu povinné evidence na porážkách a totéž se týkalo porcoven, do kterých směřovaly zásilky z členských i nečlenských zemí EU. Celkem 25 kontrol se týkalo drůbežích porážek. Nevyhověl jediný vzorek krůtího masa kvůli vyššímu obsahu vody (nešlo o zdravotní závadnost). Druhý zjištěný nedostatek se týkal závady ve vedení dokumentace provozovatele potravinářského podniku. Celkem 82 kontrol se uskutečnilo v porcovnách, které zpracovávají drůbeží maso ze zemí EU i mimo Unii. Zde byly prověřeny zásilky kuřecího masa z Německa, Polska, Holandska, Slovenska, Dánska a Rumunska. Ani zde nebyl zjištěn případ ohrožení zdraví lidí, nicméně tři zjištěné případy se opět týkaly vyššího než povoleného množství obsažené vody. Šlo o dvě nevyhovující zásilky kuřecích stehen z Polska, z důvodu, že se jednalo o čerstvé maso a výsledky byly doručeny po datu spotřeby, nebylo možné zásilky vrátit. Třetí zásilkou byly kuřecí zadní čtvrtky hluboce zmrazené z Holandska, 330 kg bylo provozovatelem určeno k likvidaci v asanačním podniku. Za zjištěné nedostatky příslušné krajské veterinární správy uložily v souladu s veterinární legislativou sankce, tj. pokuty příkazem a zahájily správní řízení.

3. Materiál a metodika

Cílem této bakalářské práce bylo vyhodnotit počty a výsledky kontrol ochrany a welfare drůbeže v letech 2004 - 2010. Údaje byly získány z informačního bulletinu „Program ochrany zvířat“. Tento bulletin je publikován každým rokem a vydává ho Státní veterinární správa ČR a Ministerstvo zemědělství – oddělení ochrany zvířat. Je v něm komplexně zhodnocena situace na úseku ochrany zvířat v předchozím roce. Tyto informace jsou výsledkem dozorové činnosti inspektorů Státní veterinární zprávy ČR.

Byly zpracovány výsledky kontrol v rozmezí let 2007 - 2010 podle druhu činnosti se zvířaty. K těmto činnostem patří chov zvířat, svody zvířat, přeprava zvířat, obchod se zvířaty, rituální porážky zvířat, ostatní porážky zvířat, výuka na zvířatech, ostatní pokusy na zvířatech a veterinární činnost. Byla sledována drůbež, a to hrabavá a vodní.

Do sledování byly zahrnuty i informace o kontrole drůbeže podle Směrnice 98/58/ES, kde jsou informace o počtech hospodářství, počtech kontrol, o poměru kontrol, kolik bylo celkem závad a jejich poměr od roku 2004 do 2006 sledovány společně. Následující roky jsou samostatně zpracovány a přibyly počty hospodářství s nedostatky. Také roky 2007 – 2010 jsou rozděleny na kontroly drůbeže ve výběhu, na podestýlce, v obohacených a neobohacených klecích. V chovech byly kontroly prováděny opakovaně. Závady byly u všech druhů chovů nosnic zjišťovány jen ojediněle.

Počty zjištěných závad byly v jednotlivých letech vyjádřeny počtem kontrol, při kterých byly závady zjištěny, počtem zvířat, kterých se závady týkaly, a procentuálně vztahem k celkovému počtu provedených kontrol v jednotlivých letech. Na základě získaných výsledků byla hodnocena úroveň ochrany drůbeže v České republice ve sledovaném období.

4. Výsledky a diskuze

4.1. Výsledky kontrol podle druhu činnosti se zvířaty

V období od roku 2007 do roku 2009 byly hodnoceny výsledky kontrol ochrany drůbeže v souvislosti s různými činnostmi. Sledované činnosti zahrnují chov zvířat, svody zvířat, přepravu zvířat, obchod se zvířaty, rituální porážky zvířat, ostatní porážky zvířat, výuku na zvířatech, ostatní pokusy na zvířatech a veterinární činnost.

V tabulce č. 1 jsou uvedeny výsledky kontrol ochrany hrabavé drůbeže podle druhu činnosti v roce 2007.

Tabulka č. 1:

Výsledky kontrol ochrany hrabavé drůbeže s rozdělením dle druhu činnosti v roce 2007

Činnost	Provedeno kontrol	Kontrolováno zvířat	Zjištěné závady	
			počet kontrol	počet zvířat
Chov zvířat	564	23 097 260	35	617 420
Svody zvířat	108	11 386	0	0
Přeprava zvířat	253	6 247 562	7	8 100
Obchod se zvířaty	5	102 214	0	0
Rituální porážky zvířat	0	0	0	0
Ostatní porážky zvířat	82	9 579 141	2	21 278
Výuka na zvířatech	3	252	0	0
Ostatní pokusy na zvířatech	14	41 661	0	0
Veterinární činnost	23	656 028	0	0

Z tabulky č. 1 vyplývá, že nejvíce kontrolovanou činností u hrabavé drůbeže byly v roce 2007 chovy hrabavé drůbeže. V chovech hrabavé drůbeže bylo provedeno celkem 564 kontrol, z toho u 35 kontrol (zahrnujících 617 420 ptáků) byly zjištěny závady, což je 6,2 %. Závady byly zjištěny také při kontrolách přepravy hrabavé drůbeže, kde bylo provedeno

celkem 253 kontrol, z toho u 7 kontrol byly zjištěny závady, odpovídá to 2,7 % a u kontrol porážení hrabavé drůbeže (mimo rituálních porážek), kde byly závady zjištěny u 2 z celkem 82 provedených kontrol, procentuálně to vychází na 2,4 %. Při kontrolách ostatních činností souvisejících s hrabavou drůbeží nebyly žádné závady zjištěny.

Dousek aj. (2008) uvádí, že při činnosti s hrabavou drůbeží bylo provedeno 1 052 kontrol týkajících se 39 802 177 kusů. V chovech hrabavé drůbeže byla nápravná opatření uložena v 35 případech, správní řízení proběhlo v 15 případech a sedmkrát byl podán podnět obci.

V tabulce č. 2 jsou uvedeny výsledky kontrol ochrany vodní drůbeže podle druhu činnosti v roce 2007.

Tabulka č. 2

Výsledky kontrol ochrany vodní drůbeže s rozdělením dle druhu činnosti v roce 2007

Činnost	Provedeno kontrol	Kontrolováno zvířat	Zjištěné závady	
			počet kontrol	počet zvířat
Chov zvířat	70	183 501	1	330
Svody zvířat	51	955	0	0
Přeprava zvířat	11	53 259	1	0
Obchod se zvířaty	2	1 602	0	0
Rituální porážky zvířat	0	0	0	0
Ostatní porážky zvířat	3	11 282	0	0
Výuka na zvířatech	0	0	0	0
Ostatní pokusy na zvířatech	1	25	0	0
Veterinární činnost	0	0	0	0

Z tabulky č. 2 vyplývá, že u vodní drůbeže v roce 2007, je tomu stejně jak u hrabavé drůbeže, nejvíce kontrol bylo provedeno v chovu, kde z celkového počtu 70 provedených kontrol byla závada zjištěna u 1 kontroly, což odpovídá 1,4 %. U ostatních monitorovaných

činností nebyly zaznamenány žádné závady. Z této tabulky vyplývá, že manipulace s vodní drůbeží byla v roce 2007 na lepší úrovni než s drůbeží hrabavou.

Při činnosti s vodní drůbeží bylo provedeno 139 kontrol týkajících se 250 641 kusů. Nápravná opatření byla při chovu uložena v jednom případě, dále byla uložena pouze jedna pokuta mimo správní řízení (Dousek aj., 2008).

Dousek aj. (2008) uvádějí, že problematika chovu drůbeže byla v uvedeném roce poznamenána změnou nálezové situace v jarním období, kdy se vyskytla v ČR ohniska aviární chřivky. Intenzita kontrol souvisí i s přípravou a realizací ozdravovacího programu proti salmonelóze. Při letních vedrech byly při 9 kontrolách zjišťovány problémy se zajištěním zoohygienických podmínek (např. přehřívání nechlazených hal), případně nedodržení podmínek chovatelské péče (omezování výživy a napájení, nezabezpečení nezbytných pomůcek a vybavení).

V tabulce č. 3 jsou uvedeny výsledky kontrol ochrany hrabavé drůbeže podle druhu činnosti v roce 2008.

Tabulka č. 3

Výsledky kontrol ochrany hrabavé drůbeže s rozdělením dle druhu činnosti v roce 2008

Činnost	Provedeno kontrol	Kontrolováno zvířat	Zjištěné závady	
			počet kontrol	počet zvířat
Chov zvířat	381	16 614 893	13	272 790
Svody zvířat	89	12 989	2	526
Přeprava zvířat	356	6 372 202	5	103 565
Obchod se zvířaty	2	51	0	0
Rituální porážky zvířat	0	0	0	0
Ostatní porážky zvířat	73	3 692 449	1	2 565
Výuka na zvířatech	5	120	0	0
Ostatní pokusy na zvířatech	17	4 411	0	0
Veterinární činnost	17	874 114	0	0

Z tabulky č. 3 vyplývá, že v roce 2008 bylo nejvíce kontrolovanou činností u hrabavé drůbeže chov zvířat, v chovech hrabavé drůbeže bylo provedeno 381 kontrol, z toho byly zjištěny závady u 13 kontrol (zahrnujících 272 790 ptáků), procentuálně byly závady na úrovni 3,4 %. Při přepravě hrabavé drůbeže bylo provedeno 356 kontrol, u 5 z nich byly zjištěny závady, tyto závady byly na úrovni 1,4 %. Snížil se počet zvířat se závadami při porážení. Je zřejmé, že v roce 2008 bylo provedeno méně kontrol než v roce 2007, tudíž bylo zaznamenáno méně závad.

Dousek aj. (2009) uvádí, že v chovech hrabavé drůbeže bylo provedeno 381 kontrol týkajících se 16 614 893 ptáků. Závady byly zjištěny ve 35 případech a týkaly se 272 790 ptáků. Zejména v letním období byly při 6 kontrolách zjišťovány problémy se zajištěním zoohygienických podmínek (např. přehřívání nechlazených hal), v dalších případech se závady týkaly nedodržení podmínek chovatelské péče (omezování výživy a napájení, nezabezpečení nezbytných pomůcek a vybavení). Poměrně významný podíl představoval 89 kontrol na výstavách a podobných zájmových chovatelských akcích, při kterých bylo ve 2 případech (526 ptáků) zjištěno porušení předpisů.

Dle Košare (2004) je vhodné vybavit haly ručním nebo automatickým krmením, napájením a vhodným ventilačním, případně topným zařízením. Při kombinaci roštů s hlubokou podestýlkou se část trusu a rozstříkaná voda z napáječek shromažďuje v podroštovém prostoru. Možnost zvýšené hustoty osazení o cca 30-50 % a snížení odparu vody z trusových kanálů zlepšuje tepelnou bilanci haly.

Bylo zjištěno i porušení právních předpisů u kontrol na výstavách, které spravuje zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, který stanovuje, že fyzická nebo právnická osoba, která pořádá nebo provádí veřejné vystoupení, musí vyhotovit řád ochrany zvířat při veřejném vystoupení, který podléhá schválení a který je pro pořadatele a účastníky veřejného vystoupení závazný.

V tabulce č. 4 jsou uvedeny výsledky kontrol ochrany vodní drůbeže podle druhu činnosti v roce 2008.

Tabulka č. 4

Výsledky kontrol ochrany vodní drůbeže s rozdělením dle druhu činnosti v roce 2008

Činnost	Provedeno kontrol	Kontrolováno zvířat	Zjištěné závady	
			počet kontrol	počet zvířat
Chov zvířat	33	33 038	2	3 004
Svody zvířat	49	1 521	1	200
Přeprava zvířat	6	22 378	0	0
Obchod se zvířaty	1	30	0	0
Rituální porážky zvířat	0	0	0	0
Ostatní porážky zvířat	7	4 427	0	0
Výuka na zvířatech	1	38	0	0
Ostatní pokusy na zvířatech	1	120	0	0
Veterinární činnost	0	0	0	0

Z tabulky č. 4 vyplývá, že zjištěné závady u vodní drůbeže v roce 2008 byly jen v chovech a u svodů zvířat. V chovech vodní drůbeže bylo provedeno 33 kontrol, z nichž u 2 (zahrnujících 3 004 ptáků) kontrol byly zjištěny závady (tj. 6 %). U svodů vodní drůbeže bylo provedeno 49 kontrol, z toho u 1 kontroly (týkající se 200 ptáků) byly zjištěny závady, což odpovídá 2 % případů. U ostatních činností s výjimkou rituálních porážek byly kontroly prováděny, ale nebyly zjištěné závady.

V chovech vodní drůbeže bylo provedeno 33 kontrol týkajících se 33 038 kusů. Kontroly v 6 chovech hus nezjistily závady. V 1 hospodářství s chovem kachen byly opakovaně zjištěny nedostatky v ustájení (Dousek aj., 2009).

Dousek aj. (2009) tvrdí, že problematika chovu a dalších činností s drůbeží byla v uvedeném roce poznamenána uklidněním nálezové situace. Kontroly welfare byly v chovech nosnic a brojlerů spojovány s kontrolami pro realizaci ozdravovacího programu proti salmonelóze.

V tabulce č. 5 jsou uvedeny výsledky kontrol ochrany hrabavé drůbeže podle druhu činnosti v roce 2009

Tabulka č. 5

Výsledky kontrol ochrany hrabavé drůbeže s rozdělením dle druhu činnosti v roce 2009

Činnost	Provedeno kontrol	Kontrolováno zvířat	Zjištěné závady	
			počet kontrol	počet zvířat
Chov zvířat	299	9 217 019	6	4 318
Svody zvířat	119	12 677	0	0
Přeprava zvířat	379	10 844 154	4	11 293
Obchod se zvířaty	3	96	1	94
Rituální porážky zvířat	1	500	0	0
Ostatní porážky zvířat	61	623 965	0	0
Výuka na zvířatech	1	6	0	0
Ostatní pokusy na zvířatech	10	4 389	0	0
Veterinární činnost	13	568 096	0	0

Tabulka č. 5 prezentuje, že v roce 2009 u hrabavé drůbeže byla nejvíce kontrolovanou činností přeprava hrabavé drůbeže, kde bylo provedeno 379 kontrol, z toho u 4 kontrol (zahrnujících 11 293 ptáků) byly zjištěny závady, což je 1 %. V chovech hrabavé drůbeže bylo provedeno 299 kontrol u 9 217 019 zvířat, což bylo nejméně od roku 2007. U 6 kontrol byly zjištěny závady a procentuálně byla určena 2 % závad v chovech. U obchodu se zvířaty byly provedeny 3 kontroly u hrabavé drůbeže, z toho u 1 kontroly (zahrnující 94 ptáků) byly zjištěny závady, což odpovídá 33 %. Objevuje se tu i kontrola rituální porážky u hrabavé drůbeže, kde bylo kontrolováno 500 kusů zvířat, ale závady zjištěny nebyly.

Dle Douska aj. (2010) v chovech hrabavé drůbeže bylo provedeno 886 kontrol týkajících se 21 270 902 kusů (381 kontrola týkajících se 16 614 893 kusů v roce 2008). Závady byly zjištěny v 11 případech a týkaly se 15 705 ptáků. Obdobně jako v roce 2008 byly zejména v letním období při 6 kontrolách zjišťovány problémy se zajištěním zoohygienických podmínek (např. přehřívání neklimatizovaných hal), v dalších případech se závady týkaly nedodržení podmínek chovatelské péče a omezování výživy a napájení. Na výstavách a podobných veřejných akcích bylo provedeno 119 kontrol a nebyla zjištěna žádná závada.

V tabulce č. 6 jsou uvedeny výsledky kontrol ochrany vodní drůbeže podle druhu činnosti v roce 2009.

Tabulka č. 6

Výsledky kontrol ochrany vodní drůbeže s rozdělením dle druhu činnosti v roce 2009

Činnost	Provedeno kontrol	Kontrolováno zvířat	Zjištěné závady	
			počet kontrol	počet zvířat
Chov zvířat	33	24 157	3	501
Svody zvířat	54	1 906	0	0
Přeprava zvířat	2	64	0	0
Obchod se zvířaty	1	13	1	13
Rituální porážky zvířat	0	0	0	0
Ostatní porážky zvířat	3	376	0	0
Výuka na zvířatech	2	42	0	0
Ostatní pokusy na zvířatech	2	70	0	0
Veterinární činnost	0	0	0	0

Z tabulky č. 6 je zřejmé, že nejvíce kontrolovanou činností u vodní drůbeže v roce 2009 byly svody vodní drůbeže. Při svodech zvířat bylo provedeno 54 kontrol, u žádné z nich nebyly závady zjištěny. Závady byly zjištěny při kontrolách v chovech vodní drůbeže, kde bylo provedeno 33 kontrol, z nichž u 3 kontrol (zahrnujících 501 ptáků) byly zjištěny závady, což je 9 %. Při obchodu s vodní drůbeží byla provedena 1 kontrola, u které byly zjištěny závady (zahrnující 13 ptáků).

V chovech vodní drůbeže bylo provedeno 35 kontrol. Při kontrolách v 19 chovech hus byla zjištěna jedna závada. Závada v kvalitě výběhu byla jednou zjištěna i při kontrole 16 hospodářství s chovem kachen (Dousek aj, 2010).

V tabulce č. 7 jsou uvedeny výsledky kontrol ochrany hrabavé drůbeže podle druhu činnosti v roce 2010

Tabulka č. 7

Výsledky kontrol ochrany hrabavé drůbeže s rozdělením dle druhu činnosti v roce 2010

Činnost	Provedeno kontrol	Kontrolováno zvířat	Zjištěné závady	
			počet kontrol	počet zvířat
Chov zvířat	308	9 705 914	17	338 228
Porážky	50	241 905	1	20
Usmrcování	5	49 926	0	0
Obchod se zvířaty	0	0	0	0
Přeprava silniční	196	9 437 399	7	6 649
Přeprava železniční	1	60	1	60
Přeprava letecká	0	0	0	0
Přeprava lodní	0	0	0	0
Veterinární činnost	1	55 450	0	0
Veřejné vystoupení	34	6 927	1	39
Pokusy	6	1 478	0	0
Projekt pokusu	0	0	0	0
Útulky	0	0	0	0
Záchranné stanice	0	0	0	0

Z tabulky č. 7 vyplývá, že v roce 2010 u hrabavé drůbeže bylo nejvíce kontrolovanou činností chov zvířat, v chovech hrabavé drůbeže bylo provedeno 308 kontrol, z toho byly zjištěny závady u 17 kontrol (zahrnujících 338 228 ptáků), procentuálně byly závady na úrovni 5,5 %. Při silniční přepravě hrabavé drůbeže bylo provedeno 196 kontrol, u 7 z nich byly zjištěny závady, tyto závady byly na úrovni 3,5 %. V roce 2010 byly provedeny i kontroly u hrabavé drůbeže v činnosti veřejného vystoupení, bylo provedeno 34 kontrol, z nich u 1 byly zjištěny závady, procentuálně byly závady na úrovni 2,9 %. V kontrolované činnosti porážek bylo provedeno 50 kontrol, z nichž u 1 (zahrnujících 20 kusů ptáků) byly zjištěny závady, tyto závady byly stanoveny na úrovni 2 %.

Dousek aj. (2011) uvádí, že celkem bylo provedeno 607 (v roce 2009: 886) akcí týkajících se 19 207 518 (v roce 2009: 21 270 902) kusů. Závady při chovu byly zjištěny v 17 případech a týkaly se 338 228 ptáků. Je třeba uvést, že byla v tomto souboru kontrolována i hospodářství se stavem nižším než 350 kusů nosnic. Problematika chovu a dalších činností s drůbeží byla v chovech nosnic a brojlerů spojována s kontrolami pro realizaci ozdravovacího programu proti salmonelóze. Obdobně jako v předcházejících letech byly zejména v letním období při 12 kontrolách zjišťovány problémy se zajištěním zoohygienických podmínek (opět přehřívání neklimatizovaných hal, poruchy mikroklimatu, vlhkost podestýlky). Na výstavách a podobných veřejných vystoupeních a akcích bylo provedeno 34 (v roce 2009: 119) kontrol a závada byla zjištěna pouze jednou a týkala se 39 vystavovaných kusů.

V tabulce č. 8 jsou uvedeny výsledky kontrol ochrany vodní drůbeže podle druhu činnosti v roce 2010

Tabulka č. 8

Výsledky kontrol ochrany vodní drůbeže s rozdělením dle druhu činnosti v roce 2010

Činnost	Provedeno kontrol	Kontrolováno zvířat	Zjištěné závady	
			počet kontrol	počet zvířat
Chov zvířat	19	23 259	3	50
Porážky	4	270	0	0
Usmrcování	0	0	0	0
Obchod se zvířaty	0	0	0	0
Přeprava silniční	23	164 863	2	18
Přeprava železniční	0	0	0	0
Přeprava letecká	0	0	0	0
Přeprava lodní	0	0	0	0
Veterinární činnost	0	0	0	0
Veřejné vystoupení	21	1 418	1	3
Pokusy	0	0	0	0
Projekt pokusu	0	0	0	0
Útulky	0	0	0	0
Záchranné stanice	0	0	0	0

Z tabulky č. 8 je zřejmé, že nejvíce kontrolovanou činností u vodní drůbeže v roce 2010 byla silniční přeprava. Při přepravě zvířat bylo provedeno 23 kontrol, z nich u 2 byly zjištěny závady, což je 8,6 %. Závady byly zjištěny při kontrolách v chovech vodní drůbeže, kde bylo provedeno 19 kontrol, z nichž u 3 kontrol (zahrnující 50 ptáků) byly zjištěny závady, procentuálně na úrovni 15,7 %.

4. 2. Výsledky kontrol drůbeže podle Směrnice 98/58/ES

V tabulce č. 9 jsou uvedeny výsledky kontrol ochrany drůbeže - nosnic podle Směrnice 98/58/ES v roce 2004 - 2006.

Tabulka č. 9

Výsledky kontrol ochrany drůbeže (nosnic) podle Směrnice 98/58/ES v roce 2004 – 2006

Rok	2004	2005	2006
Počet hospodářství	81	86	92
Počet kontrol	131	119	30
Poměr kontrol (počet kontrol/počet hospodářství)	161 %	138 %	32,61 %
Celkem závad	12	5	6
Poměr závad (počet závad/celkem závad)	1200,00 %	400,00 %	20,00 %

V tabulce č. 9 jsou shrnuty výsledky kontrol nosnic podle Směrnice 98/58/ES o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely v letech 2004 - 2006. V roce 2004 bylo provedeno 131 kontrol (týkajících se 81 hospodářství), závad bylo zjištěno 12.

V předvstupním období byly některé chovy kontrolovány opakovaně (v r. 2004 to představovalo 161 % ve vztahu k počtu chovů). Jen mírně nižší intenzita byla při kontrolách v těchto chovech v roce 2005 (138 %). Významné je, že bylo zjištěno v prvním roce pouze 12 závad a v druhém 5 závad, přitom v požadavcích na vybavení objektů nebyly závady žádné (Dousek aj., 2006).

Podle požadavku a metodiky směrnice č. 98/58/ES za období roku 2006, při kterém bylo hodnoceno 32,6 % chovů z celkového počtu. Výsledky ukazují, že u této kategorie drůbeže- nosnic se procentuální výskyt závad zvýšil na 20 %, nejvíce problémů se vztahovalo k problematice prostorového zajištění (33,3 %) které souviselo s omezeními chovu vlivem

protinákazových opatření, další nedostatky byly zjištěny ve vedení evidence při denních kontrolách a ve vybavení chovů (Dousek aj., 2007).

V tabulce č. 10 jsou uvedeny výsledky kontrol ochrany drůbeže - nosnic podle Směrnice 98/58/ES v roce 2007.

Tabulka č. 10

Výsledky kontrol ochrany drůbeže (nosnic) podle Směrnice 98/58/ES v roce 2007

	Výběh	Podestýlka	Obohacené klece	Neobohacené klece
Hospodářství podléhající kontrole	13	37	10	61
Hospodářství kontrolována	3	62	10	72
Hospodářství s nedostatky	0	2	1	6
Poměr kontrol (počet kontrol/počet hospodářství)	23,08 %	167,57 %	100,00 %	118,03 %
Celkem závad	0	15	4	19
Poměr závad (počet závad/celkem závad)	0,00 %	24,19 %	40,00 %	26,39 %

V roce 2007 až 2009 se kontrola nosnic podle Směrnice 98/58/ES rozšířila o kontrolu drůbeže - nosnic ve výběhu, na podestýlce, v obohacených a neobohacených klecích. V roce 2007 nejvíce podléhalo kontrole hospodářství s neobohacenými klecemi. Chov na podestýlce se ukázal jako druhý s nejvyšším počtem závad.

V 61 hospodářstvích s neobohacenými klecemi byla kontrola v některých chovech provedena opakovaně (intenzita kontrol 118,3 %), obdobně ve vybraných chovech s

podestýlkou byla kontrola prováděna opakovaně. Naopak jsou hodnocena pouze 3 hospodářství s výběhy, protože při ostatních kontrolách bylo zjištěno, že se na ně vzhledem k počtu chovaných nosnic podmínky uvedených předpisů nevztahovaly. Závady byly zjišťovány u všech druhů nosnic jen ojediněle. V chovech bylo evidováno 370 kontrol, při kterých byla 16 krát uložena nápravná opatření, proběhlo 7 správních řízení a byly podány 3 podněty obcím (Dousek, 2008).

Procházka (2004) uvádí, že v chovech s neobohacenými klecemi nosnice mají omezenou možnost pohybu, nemohou mávat křídly, hřadovat a snášet v hnízdech, hrabat, klovat, popelit se a nemají možnost úniku v případě výskytu kanibalismu. Nosnice nemají přímý kontakt s vnějším prostředím. Při vysokých koncentracích nosnic v hale dochází v jejich blízkosti k vyšší prašnosti a emisím amoniaku.

Dle Košařa (2004) chov na podestýlce se jeví při srovnání s ostatními alternativními systémy chovu jako nejjednodušší, různá řešení odklizu trusu může při jeho použití způsobovat větší či menší problémy.

V tabulce č. 11 jsou uvedeny výsledky kontrol ochrany drůbeže - nosnic podle Směrnice 98/58/ES v roce 2008.

Tabulka č. 11

Výsledky kontrol ochrany drůbeže (nosnic) podle Směrnice 98/58/ES v roce 2008

	Výběh	Podestýlka	Obohacené klece	Neobohacené klece
Hospodářství podléhající kontrole	22	36	7	61
Hospodářství kontrolována	25	44	14	64
Hospodářství s nedostatky	0	1	0	2
Poměr kontrol (počet kontrol/počet hospodářství)	113,64%	122,22%	200,00%	104,92%
Celkem závad	0	1	0	1
Poměr závad (počet závad/celkem závad)	0,00%	2,27%	0,00%	1,56%

V roce 2008 jsou počty kontrol poměrně stejné s rokem 2007. Oproti předchozímu roku se nedostatky snížily. Výjimkou jsou chovy s obohacenými klecemi, kde byl zkontrolován dvojnásobný počet hospodářství. U poloviny z těchto hospodářství nebyla kontrola vyžadována podle Směrnice 98/58/ES, proto je v tabulce výrazná odchylka (200 %) v poměru kontrol u obohacených klecí.

Dousek aj. (2009) uvádí, že bylo provedeno rovněž vyhodnocení podle požadavku a metodiky Směrnice č. 98/58/ES za období roku 2007, při kterém byla kontrolována evidovaná hospodářství. V 61 hospodářstvích s neobohacenými klecemi byla kontrola v některých chovech provedena opakovaně (intenzita kontrol 118,3 %), obdobně ve vybraných chovech s podestýlkou byla kontrola provedena opakovaně. Dále bylo hodnoceno 25 hospodářství s výběhy (v roce 2007 evidována pouze 3 hospodářství), vzhledem k nárůstu počtu chovů

s touto technologií nelze vyloučit, že se kontrolní podmínky vzhledem k počtu chovaných nosnic (více než 350 ks) na uvedený druh chovu plně vztahovaly. Závady byly zjišťovány u všech druhů chovů nosnic jen ojediněle.

V tabulce č. 12 jsou uvedeny výsledky kontrol ochrany drůbeže - nosnic podle Směrnice 98/58/ES v roce 2009.

Tabulka č. 12

Výsledky kontrol ochrany drůbeže (nosnic) podle Směrnice 98/58/ES v roce 2009

	Výběh	Podestýlka	Obohacené klece	Neobohacené klece
Hospodářství podléhající kontrolě	27	36	10	60
Hospodářství kontrolována	15	31	6	36
Hospodářství s nedostatky	0	0	0	0
Poměr kontrol (počet kontrol/počet hospodářství)	55,56 %	86,11 %	60,00 %	60,00 %
Celkem závad	0	0	0	0
Poměr závad (počet závad/celkem závad)	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %

Jak vyplývá z tabulky č. 12, nebyly v roce 2009 zjištěny žádné závady v chovech drůbeže – nosnic podle Směrnice 98/58/ES.

Dle Douska aj. (2010) bylo v chovech nosnic provedeno vyhodnocení podle metodiky směrnice č. 98/58/ES za období roku 2009. Bez zjištění závad bylo kontrolováno 15 hospodářství s chovem s výběhy, obdobně jako při kontrole 31 hospodářství s chovem nosnic na podestýlce. Je třeba uvést, že byla v tomto souboru kontrolována i hospodářství se stavem

nižším než 350 kusů nosnic. Závady nebyly zjištěny ani v 6 kontrolovaných hospodářstvích s chovem v obohacených klecích a 36 hospodářstvích s chovem v neobohacených klecích.

V tabulce č. 13 jsou uvedeny výsledky kontrol ochrany drůbeže - nosnic podle Směrnice 98/58/ES v roce 2010.

Tabulka č. 13

Výsledky kontrol ochrany drůbeže (nosnic) podle Směrnice 98/58/ES v roce 2010

	Výběh	Podestýlka	Obohacené klece	Neobohacené klece
Hospodářství podléhající kontrolě	7	18	24	45
Hospodářství kontrolována	16	18	12	48
Hospodářství s nedostatky	4	1	0	2
Poměr kontrol (počet kontrol/počet hospodářství)	228,57%	100,00%	50,00%	106,60%
Celkem závad	4	2	0	2
Poměr závad (počet závad/celkem závad)	25,00%	11,11%	0,00%	4,17%

Z tabulky č. 13 vyplývá, že v roce 2010 byla nejvíce kontrolována hospodářství s chovem v neobohacených klecích, bylo provedeno 48 kontrol, z nichž u 2 byly zjištěny závady, což je na úrovni 4,17 %. Nejvíce závad bylo zjištěno u hospodářství s chovem nosnic ve výběhu, kde bylo provedeno 16 kontrol, z nich u 4 kontrol byly zjištěny závady, procentuálně na úrovni 25 %.

Dousek aj. (2011) uvádí, že v chovech nosnic bylo provedeno vyhodnocení podle metodiky směrnice č. 98/58/ES za období roku 2010. Opakovaně bylo v 7 hospodářstvích s

chovem s výběhy, vzhledem ke kontrole programu tlumení salmonel, provedeno 18 kontrol a ve 4 hospodářstvích byly zjištěny závady ve vybavení objektů, napájení a v dalších chovatelských postupech. V hospodářstvích s chovem nosnic na podestýlce byla kontrola provedena v 100 % chovů, v hospodářstvích s obohacenými klecemi byl poměr kontrol 50% a v chovech s neobohacenými klecemi bylo vykázáno k počtu chovů 106% kontrol.

4.3 Trend vývoje úrovně ochrany hrabavé drůbeže v období let 2007 – 2010

V tabulce č. 14 a grafu č. 1 se hodnotí činnosti u hrabavé drůbeže (v %), u kterých byly nejvíce zjišťovány závady v období let 2007 – 2010. Těmito činnostmi je chov zvířat, přeprava zvířat a porážka zvířat.

Jedná se o procentuální vyjádření počtu kontrol, při kterých byly zjištěny závady v souvislosti s danou činností, vzhledem k celkovému počtu kontrol.

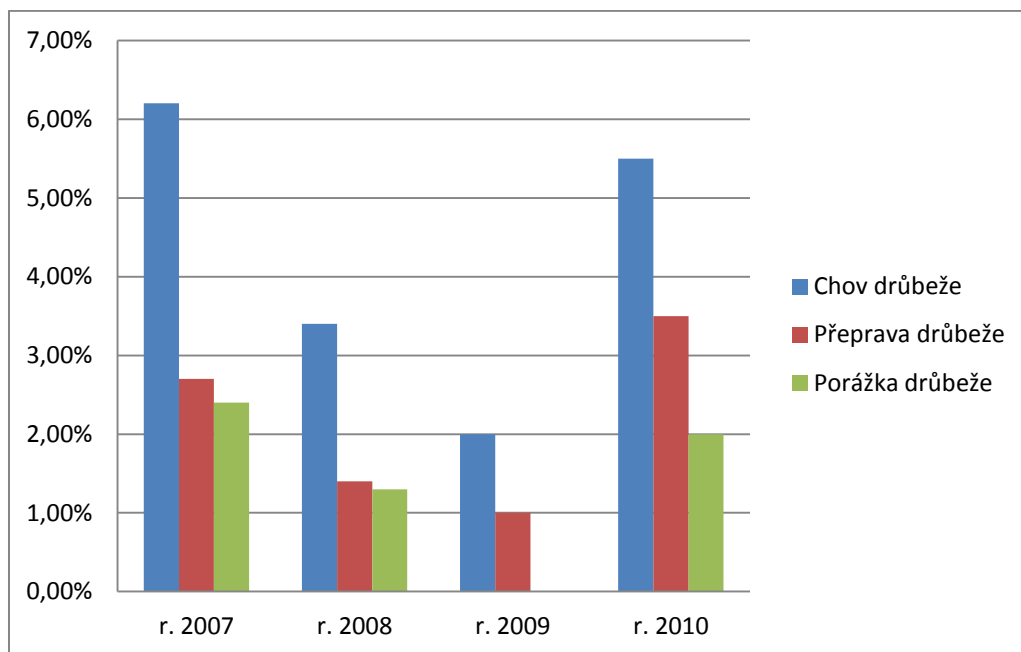
Tabulka č. 14

Relativní počet kontrol ochrany hrabavé drůbeže, při kterých byly zjištěny závady, vzhledem k celkovému počtu provedených kontrol v období let 2007 – 2010

Činnost	r. 2007	r. 2008	r. 2009	r. 2010
Chov drůbeže	6,20%	3,40%	2%	5,50%
Přeprava drůbeže	2,70%	1,40%	1%	3,50%
Porážky drůbeže	2,40%	1,30%	0%	2%

Graf č. 1

Relativní počet kontrol ochrany hrabavé drůbeže, při kterých byly zjištěny závady, vzhledem k celkovému počtu provedených kontrol v období let 2007 – 2010

Z tabulky č. 14 a grafu č. 1 vyplývá, že se ve sledovaných činnostech u hrabavé drůbeže zjištěné závady v letech 2007 – 2009 procentuálně snižovaly. V roce 2010 došlo k růstu zjištěných závad u všech sledovaných činností u hrabavé drůbeže. V chovu hrabavé drůbeže byl pokles od roku 2007 do 2009 o 4,2 %, oproti roku 2010, kdy došlo k růstu o 3,5 %. Také u přepravy zvířat došlo k poklesu závad od roku 2007 – 2009 a to o 1,7 %, naproti tomu v roce 2010 byl naopak nárůst závad o 2,5 %. Stejně tomu bylo i u porážek, kdy z 2,4 % (2007) byl pokles na významných 0 %, oproti roku 2010, kdy byl zaznamenán nárůst závad o 2 %.

Je zřejmé, že se úroveň ochrany drůbeže zhoršila, zejména v chovech, přepravě a porážkách drůbeže, což je z hlediska ochrany drůbeže alarmující. Myslím si, že by se měly počty kontrolovaných zvířat zvýšit, jednotlivá hospodářství dodržovat správný postup těchto činností se zvířaty, tím by se zabránilo zvyšujícímu se výskytu závad.

4.4 Trend vývoje úrovně ochrany vodní drůbeže v období 2007 – 2010

U vodní drůbeže byla významněji sledována jen činnost chovu období let 2007 až 2010, protože v ostatních činnostech závady zjištěny nebyly. Procentuálně je to znázorněno v tabulce č. 15 a grafu č. 2.

Jde o procentuální vyjádření počtu kontrol, u kterých byly zjištěny závady v souvislosti s danou činností, vzhledem k celkovému počtu kontrol.

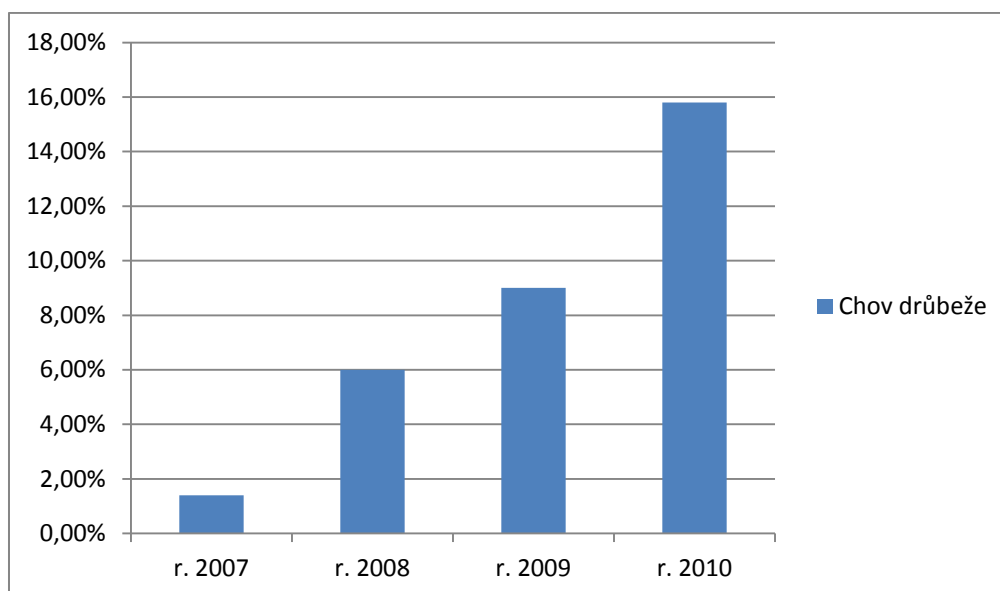
Tabulka č. 15

Relativní počet kontrol ochrany vodní drůbeže, při kterých byly zjištěny závady, vzhledem k celkovému počtu provedených kontrol v období let 2007 – 2010

Činnost	r. 2007	r. 2008	r. 2009	r. 2010
Chov drůbeže	1,40%	6,00%	9%	15,80%

Graf č. 2

Relativní počet kontrol ochrany vodní drůbeže, při kterých byly zjištěny závady, vzhledem k celkovému počtu provedených kontrol v období let 2007 – 2010

Z tabulky č. 15 a grafu č. 2 vyplývá, že v činnosti chovu u vodní drůbeže se závady od roku 2007 do roku 2010 zvyšovaly. V roce 2007 byly zjištěny závady procentuálně na úrovni 1,4 %. Postupně se relativní počet kontrol, při kterých byly zjištěny závady, v následujících letech zvyšoval v průměru o 4,8 %. V roce 2010 byly u vodní drůbeže zjištěny závady v 15,8% provedených kontrol.

5. Závěr

V předložené bakalářské práci byla sledována úroveň ochrany drůbeže v České republice. Na základě výsledků kontrol SVS ČR uveřejněných v informačním bulletinu „Program ochrany drůbeže“ byla porovnávána úroveň ochrany drůbeže v České republice ve 2 časových obdobích. V této práci byly hodnoceny údaje z kontrol ochrany drůbeže v rozmezí let 2007 – 2010 a dále se hodnotila úroveň drůbeže dle Směrnice 98/58/ES v období let 2004 – 2010.

V období 2007 – 2010 bylo provedeno 3 479 kontrol u hrabavé drůbeže se zaměřením na chov, svody, přepravu a obchod s drůbeží, dále rituální porážky, ostatní porážky, výuku, pokusy na zvířatech a veterinární činnost. Inspektoři zkontrolovali 108 079 650 zvířat (hrabavá drůbež). Z toho u 1 387 036 kusů byly zjištěny závady, především v chovu, kdy nebyly dodržovány zoohygienické podmínky chovu. Největší pokles úrovně chovatelské péče byl zaznamenán v roce 2007, kdy byla nevyhovující péče konstatována u 646 798 kusů zvířat.

U vodní drůbeže v letech 2007 – 2010 bylo provedeno 400 kontrol, které byly stejně jako u hrabavé drůbeže rozděleny dle druhu činnosti. Bylo zkontrolováno 528 684 zvířat (vodní drůbež). Z toho u 4 119 kusů byly objeveny závady. Mezi závady patřilo nedodržení zoohygienických podmínek, nedodržení chovatelské péče a omezování výživy a napájení. Nejvíce závad bylo zjištěno v roce 2008, a to u 3 204 zvířat.

Na základě těchto výsledků lze říct, že nejčastěji se objevují problémy s nevhodnými podmínkami chovu, omezování výživy a napájení a nedodržení minimálních standardů.

V letech 2004 – 2010 byla kontrolována hospodářství podle Směrnice 98/58/ES. Od roku 2007 do 2010 byla kontrola rozšířena o kontrolu drůbeže (nosnic) ve výběhu, na podestýlce, v obohacených a neobohacených klecích. V tomto období byla provedena kontrola v 59 hospodářství u chovu nosnic ve výběhu. Závady byly zjištěny v roce 2010, a to ve vybavení objektů a napájení. V chovech nosnic na podestýlce bylo zkontrolováno 155 hospodářství a zjištěno 18 závad. Nejvíce závad bylo v roce 2007 (15 závad), kontrola byla prováděna opakovaně. Ve 42 hospodářství byly provedeny kontroly v chovech s obohacenými klecemi, závady byly zjištěny jen v roce 2007 (4 závady). V následujících letech kontroly žádné závady neprokázaly. V chovech s neobohacenými klecemi bylo zkontrolováno 220 hospodářství a zjištěno 22 závad.

Nejčastějšími problémy byly nedostatky ve vybavení objektů, problémy s napájením a v dalších chovatelských postupech. Postupně se počty závad snižovaly, v roce 2009 nebyl zaznamenán žádný problém v hospodářstvích. V roce 2010 však došlo k nárůstu závad.

Od 1. 1. 2012 musí být klece obohacené o snášková hnízda, hřady, popeliště a zařízení na obrušování drápů.

Z výsledků, které jsem zjistila ve své práci, je zřejmé, že kontroly a následná dokumentace výsledků jsou důležité pro zvýšení úrovně chovu drůbeže v ČR. V posledním sledovaném roce (2010) došlo k výraznému zhoršení úrovně ochrany drůbeže. Je tedy žádoucí zvýšit počty kontrol ochrany drůbeže a důsledně kontrolovat dodržování zákonem stanovených požadavků na chov. Účelem je zvýšení životních podmínek a úrovně ochrany drůbeže.

6. Literatura

ANONYM, Bezpečnost potravin [online]. c2003 [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: <http://www.agronavigator.cz/az/vis.aspx?id=76612>.

BEDÁŇOVÁ, I. aj. Využití hematologických ukazatelů jako indikátorů transportního stresu u drůbeže. In *Ochrana zvířat a welfare 2008*. Brno: VFU, 2008, s. 27 – 30.

BEDÁŇOVÁ, I. aj. Hematologické ukazatele jako indikátor stresové zátěže při zavěšování drůbeže při porážení. In *Ochrana zvířat a welfare 2009*. Brno: VFU, 2009, s. 17 – 20.

DOUSEK, J. aj. *Program ochrany zvířat*. 1. vyd. Liberec : Informační centrum SVS ČR, 2009, 59 s.

DUBEN, J. Státní veterinární správa České republiky [online]. c2009, [cit. 2012-02-14]. Dostupné z: <http://www.svscr.cz/index.php?art=56>.

CHMELNÍČNÁ, L. SOLNÍČNÁ, L. Výskyt otlakov prsnej svaloviny při výkrme kurčiat v kletkách. In *Ochrana zvířat a welfare 2008*. Brno: VFU, 2008, s. 87 – 89.

KONOPÁSEK, V., *Stavby pro chov drůbeže z hlediska welfare*. Praha, 1994, č. 1, 48 s.

KOŠAŘ, K., MATOUŠEK, A. *Drůbež na farmách a v drobném chovu*. Praha: APROS, 1996, 192 s.

LAZAR, V. *Chov drůbeže*. 1. vyd. Brno: Vysoká škola zemědělská v Brně, 1990, 200 s.

LECCOS – DRŮBEŽ. Leccos [online]. c12.7.2006 [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: <http://leccos.com/index.php/clanky/drubez>.

MATOUŠEK, A., KOŠAŘ, K. *Drůbež na farmách a v drobném chovu*. Praha: APROS, 1996, 192 s.

Ministerstvo zemědělství [online]. c2006, [2009 - 2011]

Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/potraviny/ippc/zpravy-studie-k-vyrobnim-cinnostem/tps-kategorie-6-4/metodicka-prirucka-porazka-drubeze.html>.

NAGYOVÁ, A. aj. Vplyv teploty a prepravnej vzdálenosti na úhyn jatočnej hydiny počas prepravy na bitúnok. In *Ochrana zvířat a welfare 2009*. Brno: VFU, 2009, s. 145 – 148.

NÁVAROVÁ, H., KOŠAŘ, K., PROCHÁZKA, D. *Zásady welfare a nové standardy EU v chovu drůbeže*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav živočišné výroby, 2004, 54 s.

SNÍŽEK, J. *Zásady manipulace s hospodářskými zvířaty z hlediska welfare: drůbež*. Praha, 1994, č. 2, 43 s.

STEINHAUSER, L. a kol.: *Produkce masa*. Tišnov: LAST, 2000, 464 s.

TŮMOVÁ, E. aj. *Základy chovu drůbeže*. Praha: ČZU, 2000, 112 s.

VERHOEF – VERHALLEN, E., RIJS, A. *Kippenencyclopedie*. 1. vyd. Lisse: Rebo International, 2001, 336 s.

VOŠMEROVÁ, P. aj. Vliv přepravy a teploty prostředí na vybrané biochemické ukazatele krevní plazmy u brojlerů. In *Ochrana zvířat a welfare 2009*. Brno: VFU, 2009, s. 305 – 309.

WEBSTER, J. *Animal Welfare. A Cool Eye Towards Eden*. 1. vyd. UK: Blackwell Science Ltd., 1994, 288 s.

Zákon č. 246/1992 Sb., o ochraně zvířat proti týrání. *Sbírka zákonů*, 2009, č. 291, s. 4282 – 4283.

Úroveň ochrany drůbeže v ČR

Hájková, P.

Fakulta veterinární hygieny a ekologie

Veterinární a farmaceutická univerzita

Abstrakt

Státní veterinární správa České republiky prostřednictvím veterinárních inspektorů pro péči o pohodu zvířat provádí dozorovou činnost zaměřenou mimo jiné na chov, svody, přepravu, obchod, porážky, výuku, ostatní pokusy a veterinární činnost u drůbeže. Na základě kontrolního zjištění ukládají chovatelům nápravná opatření či podávají podněty obecním úřadům obcí s rozšířenou působností k projednávání přestupků a správních deliktů vyplývajících z porušení povinností uložených chovatelům na úseku ochrany zvířat.

Cílem práce bylo posouzení celkové situace welfare u drůbeže v ČR na základě získaných údajů o počtu provedených kontrol, při kterých byly zjištěny závady. Hodnocené údaje byly získány z informačních bulletinů SVS ČR „Program ochrany zvířat“, které vycházejí každoročně.

Za sledované období 2007 – 2010 bylo u hrabavé drůbeže provedeno celkem 3 479 kontrol. Při 103 kontrolách byly zjištěny závady. Nejvyšší počet závad byl zaznamenán v chovech hrabavé drůbeže. Ve stejném období bylo u vodní drůbeže provedeno celkem 400 kontrol, z nichž u 15 byly zjištěny závady. Tyto závady se týkaly především činnosti chovu vodní drůbeže.

Dále byly v práci sledovány výsledky kontrol dle směrnice 98/58/ES v letech 2004 – 2010. V letech 2007 a 2008 bylo uskutečněno nejvíce kontrol a počet závad se snižoval.

Změna nastala v roce 2010, kdy se welfare v chovech drůbeže dle výsledků kontrol výrazně zhoršil. Při kontrolách byl zjištěn vyšší počet závad ve srovnání s předchozím obdobím, což je alarmující.

Klíčová slova: hrabavá drůbež, vodní drůbež, dozor, legislativa, welfare

The level of poultry protection in the Czech Republic

Hájková, P.

Faculty of Veterinary Hygiene and Ecology

University of Veterinary and Pharmaceutical Sciences Brno

Abstract

The State Veterinary Administration of the Czech Republic executes by way of veterinary inspectors for animal care and welfare the supervisory activity focused beside other things on breeding, collection, transport, trade, slaughter, education and other experiments and the veterinary activity of poultry. On the basis of the inspection findings, the remedial measures are obliged to the breeders and motions are made to the municipal authorities with extended competence to discuss the misdemeanours and administrative offences resulting from the breach of duties imposed on the breeders in the animal protection section.

The aim of the thesis was to assess the total situation of poultry welfare in the Czech Republic on the basis of the acquired data of the number of performed controls during which the faults were discovered. Evaluated data were acquired from the information bulletin of the State Veterinary Administration of the Czech Republic “The Animal Protection Programme” which is published annually.

In the monitored period of 2007 – 2010, 3479 controls were executed by the gallinaceous poultry. In the course of 103 controls, the faults were ascertained. The highest number of faults was recorded in breeding of gallinaceous poultry. In the same period, altogether 400 controls were executed and the faults were discovered by 15 of them. These faults primarily concerned the activity of breeding of aquatic poultry.

Further, the results of controls according to the directive 98/58/ES in years 2004 – 2010 were monitored. In years 2007 and 2008 most controls were executed and the number of faults decreased.

The change occurred in 2010, when according to the results of controls the welfare of poultry breeding worsened. In comparison with the previous period, the greater number of faults during controls was ascertained, which is alarming.

Key words: gallinaceous poultry, aquatic poultry, supervision, legislation, welfare